

Din partile Satumarelui

Ianuarie 1859.

Publicul nostru se va interesa, aducundui la cunoscintia atare impregiurare, care pentru toti binesimitorii, carorú binele si ouórea neamului le jace la inima — e sbuciumatóre, si atitiatóre de curiositate, punandune la cea mai serioasa cugetatiune. — Si in adeveru; ca nu e mai primejdiosu ca vermele ce róde la radacina pomului, ca sierpele, pe care nutriadulu in sinuti, te musca de mórté; asia nu e mai uriciosu, mai demnu de compatimire fiu ca acela, care lovesce pe mama-sa, si musca sinulu acela, de unde au suptu lapte nutritoriu. —

Impregiurarea acésta neputandu fi tuturoru cunoscuta, éta ca o voiu desveli, sta numai in doue cuvinte, inse apasatóre, si multu batatóre la ochi, care inferédia natiunea, sii pune la indoiéla credintia, ii pune la crisa faptele cele mai nevinovate ce cintescu spre redicarea natiunei nóstre din sortea decadiuta.

In calindariulu magiaru „István Bácsi“ unu preotu romanu din partile aceste — vediiu in calindariulu numitu — in o dissertatiune despre corregerile ce se oftédia de spiritulu timpului in catu pentru calindariulu vechiu dice: „ca Unguria nu e Romania visata scl., ci patria S. Stefanu cea cu sange castigata“ — in care terminu — nesciindu ce va se dica — toti acei romani, cari isi ameadia patria limba si natiunalitatea, fórté sau scandalisatu, cu atatu mai vertosu, ca articolulu e esitu dia peana unui nu numai sufleteriu, ci si romanu de sange. Inse paserea tocma de pe pene o poti

cu nóse, si durere. Domnulu acela, se tiene de nu merulu acelu paseri miseravere, caroru le place asi coperi ale sale cu de cele straine, parenduise ca sunt mai frumóse, si asia mai placute.

Te intrebamu Die! ce va se intielegi prin terminulu „Romania visata.“ — Au dóra ceva clubu, au dóra ceva pasi pecatosi in contra tronului, si patriei? Au ignoredi, din timpurile mai vechi, si mai deaprópe, ca poporulu romanu nici candu n'au lasatu a fire intrecutu de alte popóre in alipirea catra tronu si patria? in catu de acestu lucru a immulti vorbe e si de prisosu. — Au dóra amorea inteligintiei romane — sanatoase — si zelulu aceleia, catra limba sa, pasii cei mai nevinovati, si legiuiti pusi pentru redicarea acestora din decadintia de mai nainte — catra care Domniata nici o pietricica n'ai conferitu — au stirnitu in Dta visulu necuratu alu Romaniei visate, care apoi ca unu adeveru 'lu trimbitedi in gura mare, si aduci pe nevinovatii fratiti in compromisiune? — Nu fi ca paingenulu, carele din cele mai mirosoóre flori inca suge veninu, pene ce albina si din cele mai puturose suge numai miere. Durere! ca Dta, carele erai datoriu a sci adeverulu, acesta nu l'ai cercatu, fara pornindu in intunereculu noptii dupa visuri, retacesci, si te amagesci, si ce e mai multu, acestu visu lunatecu 'lu predici de pe ambonu in asia timpu si locu, candu grósa albétia au caditu de pe ochii multora, candu ranele cele vedi bini-sioru sau vindecatu, si Dta prin visulu celu necuratu cu o nesocotintia vei se le spargi de nou, si in inimile patriotiloru in locu de grauntie curate se semini negina?

Domniei Tale, precum si assecleloru, cari cu Domniata impreuna sunt in aceiasi retacire urita,

vasiu svatui mai bine, ca pe lenga credintia catra patria, cu care ve sumetiti, si care nici in inimile noastre nu lipsesece — se atitiati in peptuve amore catra poporul, si limbave, si se nu dovediti atata recela si nepasare catra acele, ca pen' acum. Ca nu e lucru intiepletu a agonisi si pligi in gradina altuia, era a sa a o negrigi; nu e frumosu a curati casa altuia, era a sa a o lasa necurata, si nematurata.

Acesta credintia Dta o ai scosu din mine, caci de ai lege jurnalele nostre nationale — care nu respira de catu alipire catra tronul, iubire de inaintare, virtute, si literatura — nici cand in astufeliu retacire nu deveniai, si prin urmare nu'ti aduceai, si nu'ti puneai fratii, si sangele pe tapetulu compromisiunei.

Nimene visedia visuri necurate, ca Dta! ne punemu inse umerii, cu seriositate cugetandu, cum poporul nostru s'ar putea scoate din intunerecu la lumina, cum s'ar pute inaltia din multele neajunse ce'lu incungiura, cum ar scapa de unele prejudecie, care'lu letargedia, cum i s'ar pute imbuna starea materiala, si ar pute essi din paupertate prin o industria mai prefacuta in tote ramurile, aducundu folosu mai mare si statului si sie'si, initiinduse in agricultura rationara, in comerciu, si alti rami de industria, de care elu abia visedia pe unele locuri, precum facu si alte natiuni, care nu siau uitatu demnitatea umana. Celu ce visedia, si face altfeliu, este contrariu, si nu'si cunoasce misiunea sa.

Se simu dara cu totii credintiosi acestei probleme, — caci pe fiulu necredintiosu 'lu va ajunge blastamu — si de nu vomu fi, nici candu poporul nostru nu se va aventa la culmea civilisatiunei oftate de spiritulu timpului, in care traimu; apoi scimu din istoria, ca adeverata civilisatiune singura industria, limba, si literatura ei o nasce; — fiene in privintia acesta icona via natiunele colocuitoare, care in colonele acestui jurnalul nenumerate ori sau adusu de exemplu, indemnandune, ca si noi asemenea se facemu. Pene ce limba straina mai multu o vomu ama, ca a nostra, nu vomu pute propasi, cace poporul nu se pote lumina si cultiva, decatu prin midiloculu limbei sale, in care astapta sa'si castige conduceri bune dela intielegintia, care sau potutu adapa in cercetarile aflate

pene acum pe campulu culturei, avendu detoria ale descoperi in limb'a mama si poporului, din sinulu caruia se afla creatu, astfelu vomu romané risulu si despretiulu poporeloru; putemu cu aceea se simu patrioti buni, si supusi totu cei mai credinciosi. —

Vasiliiu Popu, preotu.

Amelia Stefanescu.

Трехстаѣ, пречестнаѣ, ми вѣтѣрѣ.

Новела національ де D-на Марія В.

I.

Серманъ Амеліо, зиче о фетидѣ фръмъшикъ къ окіи днлѣкръмаціи, днкизиндѣ знѣ томѣ дин опериле D-ей. Котин, кѣтѣ ай май сѣфетидѣ!

— Скѣмпѣ Амеліе, адаосѣ къ о кѣтѣтѣрѣ днлѣкръратѣ знѣ мѣндрѣ воиничелѣ, че стѣтеа алѣтѣреа къ фетидѣ, — кѣтѣ те избескѣ!

Ачеа кѣрѣа ера адресатѣ астѣ декѣраре се кам рѣмени, де ши, bine се videa, къ нѣ пентрѣ днѣтѣа датѣ аскѣлтасо де асемене ворбе.

— Домнѣле Коотикѣ, респонсе еа дн кинѣ спре а'ши аскѣнде тѣрѣрареа дн каре ачесте кѣтева ворбе дн арѣккасерѣ инѣма, кѣндѣ сосемте фрателе D. ле?

— Се аштѣптѣ дн тѣте зилеле, днї паре.

— Че фелѣ де омѣ есте фрателе D. ле? Снѣнѣ къ е таре серіосѣ. Тѣлѣрѣѣ фѣкѣ знѣ мѣкѣ дестѣ де пентсаре.

— Да, зиче елѣ, Дѣмнеалѣї есте знѣ маре фѣлософѣ, знѣ маре фѣкѣторѣ де фрасе, знѣ омѣ къ идеї шари, дн фине каре нѣ се кондѣче де кѣтѣ де леѣиле жѣдекѣдїи, челѣ пѣдїнѣ авеа асемене претенсіонї днпайте де плекареа са. —

— Апої дарѣ трѣвѣе сѣ фие нѣ прѣ веселѣ ла ворбѣ фрѣдїорѣлѣ D. ле.

— Май аша нѣчї къ се май пѣте, скѣмпѣ Амеліе.

— Ш'а ѿ петрекундѣ вѣща фѣкундѣ ла кзвѣнте ораториче.

— Дзпъ кзм зичѣ.

— Апоѣ штіѣ кѣ'мѣ таѣ поѣта де алѣ кз-ноште? Мѣ тѣмъ де зн лѣкръ.

— Де каре?

— Нѣ кзтва съ гжчѣскъ саѣ съ ваѣе де самъ . . .

— Де че? днтрѣвъ жзпеле рѣзвндѣ.

— Ја . . . кѣ тѣ извѣштѣ, зѣсѣ фетѣца дн-четшорѣ шѣ рзменѣндѣсе.

Ачѣштѣ доѣ фѣрѣчѣдѣ конворбѣторѣ ераѣ Ко-стѣкѣ ѿѣзлѣ шарѣлѣ логофѣтѣ Тързадѣ шѣ Амелѣя Стефѣнскѣ, влѣндѣ шѣ ѿпочѣтѣ фетѣцѣ, каре нѣ авѣа алѣ ѿвѣтрацѣзне де кѣтѣ а са фрѣштѣсецѣ, алѣ авзѣде декѣтѣ кзштѣглѣ маѣкѣса, ка гѣбер-панѣтѣ не лѣнгѣ дзѣвѣка Олга Тързадѣ. Ромѣнѣ, дзпѣ татѣ-сеѣ каре мѣрѣсѣ де тѣпѣрѣ; Амелѣя нѣ фѣсеѣе днгрѣжѣтѣ де пѣменѣ алѣ де кѣтѣ де маѣкѣса, фѣтеѣе де знѣ мѣрѣтѣ деосѣвѣтѣ, каре дѣ кзѣтѣвѣсе маѣ мѣлѣтѣ ѿнѣма де кѣтѣ спѣрѣзлѣ. Доамѣна Стефѣнскѣ гѣсѣсе дн ачѣастѣ плѣкѣтѣ копѣлѣдѣ о елевѣ кѣ атѣтѣ маѣ аскѣлѣтѣторѣ кѣ кѣтѣ дѣн фѣре ера аплекатѣ ла вѣне. Пѣпѣтрѣ ка съ адеменѣскѣ маѣ мѣлѣтѣ не тѣпера вѣдѣвѣвѣ кокоана Тързадѣ маѣ адеѣѣ кѣ кзѣлоштеа не Амелѣя шѣ кѣ штіѣ кѣ компанѣя ачѣестѣ фетѣце нѣ пѣтѣ фѣ декѣтѣ спре вѣпеле дзѣвѣчѣ Олга, де дндатѣ шѣ поѣтѣсе не Доамѣна Стефѣнскѣ се о ѣе не лѣнгѣ дѣвѣса, спре а нѣ'ѣ днтрѣрѣштѣне едѣвѣкѣцѣзнеа днчѣпѣтѣ.

Ачѣстѣ комплѣсанѣдѣ дн деѣвѣште есте нѣ-цѣнѣ кѣстѣторѣ днтрѣ'о касѣ де ѡерѣ шарѣ, карѣ'шѣ фаче ѿпѣреа де а нѣшѣра ѡпѣцѣѣ дн тѣтѣ зѣза кѣ дзѣпеле. Дѣмѣна Стефѣнскѣ прѣмѣ про-пѣперѣа, фѣрѣчѣтѣ ѿѣндѣ де а нѣ се деспѣрѣцѣ де ѣзѣта са фетѣцѣ, не каре вѣне о кзѣноштеа кѣ нѣ ва фѣ свѣпѣрѣтѣторѣ днтрѣ нѣмѣкѣ ѡерѣлѣорѣ. Дн адевѣрѣ нѣ трѣкѣсе вѣне о лѣпѣ де кѣндѣ ера дн астѣ касѣ шѣ се фѣкѣсе ѣзѣтѣ де тоѣѣ,

прѣн влѣндѣца карѣтерѣлѣ сеѣ шѣ прѣн плѣкѣ-теле сале манѣере.

Дар дѣн тоѣѣ, ачѣла карѣ, фѣрѣ ка пѣмѣрѣлѣ сѣ'ѣ трѣкѣ прѣн шѣнте де ачѣста, деосѣвѣтѣ шѣ апрѣцѣсе маѣ ѣтѣ калѣтѣдѣле шѣ фрѣштѣсеца фѣ-тѣцѣѣ, ера Кѣстѣкѣ, фѣворѣтѣлѣ касѣѣ, де карѣ шѣчѣ ѡдатѣ нѣ се депѣртѣасѣ.

Амѣндѣѣ тѣперѣѣ, дн момѣнтѣлѣ дн карѣ днчѣне ѣсторѣя пѣстрѣ, ажѣнѣсеѣе прѣзѣмѣлѣндѣсе ла капѣтѣлѣ знѣѣ адеѣе скѣтѣте шѣ фѣрѣте знѣвѣрте де знѣ мѣкѣ нѣмѣрѣѣ де акачѣамѣ а ле кѣрѣора флѣорѣ копѣреаѣ пѣштѣнтѣлѣ.

Кѣстѣкѣ арѣнкѣ о кѣзѣтѣтѣрѣ рѣнѣде дн-прѣцѣлѣрѣлѣ сѣѣ, апоѣ днлѣпѣцѣ кѣ браѣдѣлѣ сеѣ талѣя вѣнѣжѣасѣ а товѣрѣшѣцѣѣ сале:

— Кѣ тѣ извѣштѣ, зѣсѣ елѣ, днгрѣзвндѣ цѣстѣлѣ шѣ ѡачѣа Амелѣѣѣ; нѣ пѣтѣѣ тѣ зѣче: кѣ не ѣзѣмѣѣ? Еспрѣсѣзнѣеа де амѣорѣ есте кѣ тѣте ачѣсте аша де дѣлѣче дн гѣра та! хѣѣде, о гѣрѣцѣ шѣ зѣ'мѣ кѣ тѣ извѣштѣ! Дѣмѣне, кѣ рарѣ дншѣ маѣ зѣче астѣ ѡорѣѣ.

— Прѣ вѣне штіѣ Дѣмѣнѣѣѣѣ зна ка аста, зѣсе копѣлѣца, стѣнѣчѣндѣсе дѣн браѣделе тѣпѣрѣ-лѣѣ кокопанѣѣ.

Ачѣаста се тѣпѣлѣ.

— А! зѣсѣ елѣ кѣ пѣцѣнѣ амѣрѣчѣзне, нѣ тѣ извѣштѣ; де мѣ'ѣ ѣзѣѣ нѣ дѣ'арѣ фѣ атѣта де грѣѣ сѣ мѣо о спѣѣ. Амелѣя плѣкѣ капѣлѣ шѣ, саѣ деѣпрѣцѣѣ де а се днлѣзна, саѣ дѣн демѣнѣ-тѣте, саѣ кѣ крѣзѣ де прѣсѣсѣѣ, еа нѣ се дн-чѣркѣ де алѣ десдншѣла. Ера зна дѣн ачѣле патѣрѣѣ де фѣтеѣѣ, карѣ потѣ сѣмѣцѣ амѣорѣлѣ дн нѣванѣеле сале чѣле маѣ делѣкатѣ, дар карѣ нѣ даѣ не фадѣ де кѣтѣ кѣ аневѣе мѣстерѣлѣ ѿнѣ-мѣѣ лѣрѣѣ. Еа нѣ алѣрга де фѣлѣ дѣпѣ деклѣ-рацѣѣнѣ, шѣ прѣфѣра пѣте кѣзѣлѣтѣлѣ екѣѡѣкѣ, фраса кѣ доѣе днцѣлеѣсѣрѣѣ саѣ шѣ нѣмаѣ кѣзѣтѣ-тѣра карѣ пѣтѣ се 'ѣ тѣлѣтѣчѣскѣ чѣва дн лѣкѣ де еспрѣсѣзнѣеа франкѣ а сѣмѣдѣштѣнтѣлѣѣ. Ачѣстѣ дѣспѣсѣчѣзне, адаѣсѣ кѣтрѣ сѣнтѣментѣлѣѣ фѣрескѣ алѣ демѣнѣтѣцѣѣѣ сале, днделѣпѣрта де еа ѣспѣтеле

дн каре ар фї пзтѣт'о пзне фрѣмѣседа са. Ре-серва астѣ маре ера сїнгѣра пзїт'оре а неві-повѣдїеї шї а віртѣдїеї саде, пзїт'оре пре неа-пзратѣ дн стареа секѣндарѣ че окѣпа. Де взнѣ сѣмѣ кѣ ар фї фостѣ дїпта челорѣ дндрѣзнецї шї а манїерїлорѣ адесеорї ловїт'оре але боерїло рѣ марї, де нѣ іарѣ фї датѣ черѣлѣ челѣ маї взнѣ дїп пресерватїве: респектѣлѣ де сїне днсаші, сїмдїмѣптѣлѣ, віртѣдїеї.

Мїка сченѣ ла каре асїстарѣмѣ се ренета адесеорї вара дела 6 ла 9 ѳре де сѣрѣ, дн імменса грѣдїнѣ а кѣрѣеї боерѣлѣ Тѣрзадї, а кѣрїа фадаѣ прїнчїпалѣ ера кѣ прївелештеа асѣпра предѣмѣлѣрѣеї атѣтѣ де фреквентате а Копозлѣ. Ла ачѣстѣ ѳрѣ а зїлѣеї, тїнерїї амо-репї нѣ авеаѣ де а се . teme de сѣрпрїндерї. Дѳмпа Стефѣнеоко кѣфндатѣ дн вре о дн-семпнатѣ четїре, се предѣмѣла сїнгѣрѣ дн о алеѣ дїлѣтѣратѣ; мареле Логофѣтѣ дѣлѣ тасѣ по-рѣнчїсе сѣї пзнѣ каїї спре а мерѣе ла знѣлѣ дїп вечїнїї сѣї знде се веа чеаїѣ, сѣ жѣкаѣ кѣрѣїле шї се трѣѣа дїп чївѣкѣ пзнѣ дн зорї де зїѣѣ. Кокѳана гѣгїтѣ се дїспнѣа сѣ еасѣ ла визїтеле де сѣрѣ, ла грѣдїна їзѣлїкѣ сѣѣ ла Пестер, потрївїтѣ кѣ програма зїлѣеї. — Челе маї адесеорї Олга рѣмѣне а касѣ шї тїнерїї копїї негречеаѣ днпрезнѣ дн грѣдїнѣ; дарѣ дѣкѣ тѣнѣра дѣдѣкѣ ешїа кѣ маїкѣса, Амеїа кѣ полїтедѣ рѣѣзза де але днсоцї шї, пре фе-рїчїтѣ, да фѣга дї'н датѣ ла зѣмѣреле мїстерїѳсе, знде Костїкѣ тотѣдеаѣна о аштепта. Обїчнїтѣ днчепѣѣ а четї кѣтева дїп фѳїле вре знїї romanѣ дншѣтїмїторѣ, че адѣче жѣнеде аморѣзѣ шї не кареле кѣрѣндѣ длѣ днкїдеаѣ, де'ндатѣ че дѣдѣїа пре таре фѣртѣпа кїарѣ дн їнїмїле лорѣ.

Олга несѳдїѳсѣ де пѣлѣере, фѣрїчїтѣ де а се пзтѣ дншѣндрї кѣ елѣганта са тоалетѣ, се тїра фѣрѣ де а черка се прїчѣлѣ, де ачѣастѣ їзѣїре де сїнгѣрѣтате каре фѣчеа не Амеїа сѣ префѣре тѣчереа знїї грѣдїнї сїнгѣратїчї, ла

прївїрїле кѣрїѳасе але тѣлѣїмеї шї ла сѣрїселе тїнерїлорѣ.

— Ешїтї днсѣ фрѣмѣшїкѣ, дї зїсе днтр'о зї Олга! тоцї о зїкѣ. — Ачѣста доведеште кѣтѣ есте де кѣ мїнте Амеїа; респнѣсе кокоапа Тѣрзадї. Де че нѣї самїнї тѣ, фата mea!

Олга скѣпѣ знѣ хохотѣ. Еа нѣ кѣтезѣ сѣ зїкѣ маїкѣса кѣ са днсаші дї дете пїлде кѣ тотѣлѣ дїп потрївѣ, шї кѣ дорїнца че рѳстїсе дн кїпѣ де копсїлїѣ пѣрїптескѣ нѣ ера пѳте кѣ тотѣлѣ неїнтересатѣ; еа нѣ кѣтезѣ аї снпне кѣ фрѣмѣседа са чеа фраѣетѣ ера де стрїкѣчїзне фрѣмѣседеї рѣскѳпте а пїнеакѣса; аста днсѣ о гѣндї шї днчепѣ а рїде кѣ топѣлѣ ачелѣ кам сѣмѣцѣ че шїтї бїне лѣа мѣлте дѣдѣчї дїп со-чїетатеа їешїенѣскѣ, кѣндѣ есѣ дїп стареа де пѣлїтате абсолѣтѣ шї де атѣрпаре дн каре дї се дїне копїлѣрїа, шї трекѣ ла стареа де фете де мѣрїтатѣ. Пар' кѣ ле стѣ не їнїмѣ де а се рѣсѣзна де атѣрпареа сїлїтѣ ла каре фѣсѣсеорѣ kondemпate де пѣрїндї, че н'ѣѣ черѣтѣ копїлѣ-рїеї лорѣ де кѣтѣ семне дїп фарѣ де респектѣ, фѣрѣ сѣ'шї батѣ капѣлѣ де а кѣлїва дн їнїма лорѣ взнеле ѳерпїне че патѣра рѣсѣдїсе.

Есте трїстѣ де а о мѣртѣрїсї, дарѣ їзѣїреа де адѣвѣрѣ не оїлеште а нѣ тѣгѣдї; domпїа фапарѣлѣ стѣпсесе сѣѣ челѣ пѣдїпѣ adormїсе векеа віртѣте а ромѣпїлорѣ. Се паре кѣ дн астѣ епохѣ нефѣрїчїтѣ о отравѣ, венїтѣ дела ѳертѣрїле Бѳсфѳорѣлѣ, се респнѣдїсе деодатѣ дн аерѣ шї паралїзасе кѣрапїлѣ шї віаца ко-лонїстїлорѣ фїїлѣї Італїеї, боїерѣлѣ де дїванѣ фѣмѣ шї dormї ка шї фїїлѣлѣ фѣрѣ де влагѣ алѣ Прѳфетѣлѣ; се фѣкѣ а la mode де а нѣ маї мерѣе; ворѣа кїарѣ пар' кѣ ера о днжосїре. Кѣм пзтѣ рѣмѣне дестѣлѣ кѣрапїѣ пѣптрѣ де а практїка віртѣтеа? Віртѣтеа, пзнѣ шї астѣ ворѣѣ ера зїтатѣ шї днлокатѣ де віртѣтеа врѣталѣ. Омѣлѣ нѣ негрїжеште фѣрѣ де пагѣва са пзте-рїле чеї аѣ датѣ патѣра. Лѣпешлѣ фапарїѳтѣ сїмдї кѣ ар фї деопрѣцїтѣ шї дн жокѣлѣ оа-

меніорѣ сеі, де нѣ ле ва дѣшнѣ фрика. Се фѣкѣ тѣранѣ дѣн каса са; сѣрѣсе де тѣдѣшнѣре възвѣндѣ сѣшцѣле кѣргѣндѣ местекатѣ кѣ сѣдѣореа вѣтѣзлѣ шѣрѣѣ дѣшпѣлатѣ, не каре'лѣ дѣскѣраѣѣ шѣ 'лѣ оілі сѣ 'нѣенѣнке ка довітокѣлѣ ачѣлѣ че дѣкѣркатѣ де о повоарѣ пре греа, есте сѣлітѣ сѣ се рѣдѣче сѣв аспрѣмеа вѣчѣлорѣ, спре а кѣдѣ дѣн поѣ кѣдѣва нашѣ маї де парте.

О! е о паѣнѣ сѣшнѣтѣре а історѣіе ро- шѣне ачѣеа, вѣде сѣнт скрѣсе фѣптеле ачѣстѣі неашѣ кѣ кѣзѣтѣра вѣклеанѣ шѣ кѣ паозрѣле іпковѣете шѣ кѣ зѣмѣтѣлѣ че аскѣнде пер- фѣдіа. —

Че пѣтеаѣ дѣваца аша пѣрѣнѣціі копѣлорѣ лорѣ? Кѣтѣ пѣптрѣ фѣмеї, еле сѣферѣрѣ жѣзѣлѣ рѣшѣносѣ че ле дѣшнѣсѣрѣ пѣдрѣпѣтѣціле леѣеї копѣжѣгалѣ. Нѣравѣрѣле фѣмеїате але бѣрѣвадѣ- лорѣ ле тѣіерѣ пѣтѣнца шѣ воїнда де ашѣ дѣ- деплѣні дѣторѣіле секоѣлѣ лорѣ, атѣтѣ де вѣне дѣцѣлесе атѣ датѣ де тама лѣі Стефанѣ шѣ фѣ шѣтѣле тѣшнѣлѣ сѣѣ.

Спѣрѣте деосѣвіте шѣ маї аніі трекуѣ ак- заѣ пѣдѣна десѣвлѣре моралѣ а фѣмеїлорѣ, дѣн- до де кѣвѣсѣ кѣдѣреї паѣзѣнеї. Е пѣдрѣанѣтѣ акѣсареа; есте зна дѣн ачѣле акѣсѣрѣ сѣв каре ініміле славе шѣ вѣчѣосѣ кѣзѣтѣ а'шѣ ачѣзі гре- шѣлеле лорѣ пропрѣі, дарѣ каре кадѣ дѣнаїнтеа вѣзѣлѣ сѣшцѣлѣ.

Дѣціне фѣмеї акѣта, стрѣгѣ кѣ пѣрѣвѣдаре ачѣсте спѣрѣте дѣгрѣжіте шѣ тѣхнѣчѣосѣ, каре еле дѣселе нѣ с'аѣ дешѣпѣтѣтѣлѣ, декѣтѣ маї де іерѣі, дѣціне фѣмеї каре сѣ не ажѣте дѣн лѣкрѣлѣ рѣ'ноїреї патрѣіеї шѣі каре сѣ рѣседѣскѣ дѣн ініма копѣлорѣ лорѣ рѣнѣцііле дѣрѣтѣлѣ че сѣ дешѣтѣнтѣ!

Domnitorѣ, кѣпѣштеѣі ворѣва чеа франчѣзѣ: *noblesse oblige*. Атѣта нѣшаї воїх зѣче де ас- торѣіатеа че патѣра аѣ датѣ секѣлѣ тарѣ. Фѣмеїа, рѣнѣн патѣра са делѣкатѣ шѣ пѣрѣвоасѣ се дѣнѣтѣміеште лесне шѣ лесне рѣіішѣште іп- фѣлѣнѣца пѣтерѣі сѣѣ а аторѣлѣі. Спре а пѣрѣкѣіка

вѣртѣтеа, есте лѣпѣсѣ оз'ї о арѣте шѣ о'о спрѣ- жѣне чѣнева дѣн казеа аста аша де греа. Аш нѣшаї, кѣ аша спрѣжініре нѣшаї, еа се ва пѣтѣ рѣдѣка сѣсѣ дѣн рѣѣзѣніле чѣле сѣпте але вѣне- лѣі, шѣ кіарѣ адеца еа ва ковѣршѣ не бѣрѣватѣ, кѣндѣ ва фѣі ворѣва де фѣпте дѣнѣфѣлатѣ де ра- цѣзѣнеа спонѣанѣтѣ, че спѣрѣтеле гѣлѣчѣвѣтѣре аѣ копѣшѣдат'о адеце, дѣн ачѣеа че се атѣнѣе де фѣмеїе, кѣ сѣнѣвѣлітѣатеа кѣратѣ фѣіскѣ.

Дар дѣрѣпѣтѣрѣле бѣрѣватѣлѣ аспѣра фѣмеїеї, аѣ кѣ сѣне шѣ о дѣнѣторѣре. Рѣкѣносѣкѣ озпѣ- рѣорѣітѣатеа лорѣ органѣкѣ, моралѣ шѣ інтелек- тѣалѣ, дѣн ѣепере; чѣлѣ пѣдѣнѣ о рѣітѣесѣкѣ ка фѣактѣ. Нѣ тѣгѣдѣесѣкѣ кѣ астѣ сѣперѣорѣітѣате стѣторѣнѣчѣште пѣтереа бѣрѣватѣлѣ аспѣра знѣі іпѣѣ маї слабѣ, креатѣ дѣнѣсѣ дѣнѣр'знѣ скопѣ тотѣ аша де пѣчѣсарѣ; шѣтѣі вѣне кѣ дѣн о со- чѣіетѣте треѣзе сѣ фѣіе о воачѣ дѣтерѣнѣанѣтѣ, дар астѣ воачѣ, Domnitorѣ, нѣ вѣ фѣіе кѣ ба- натѣ, нѣ есте а Domnїeї Воѣстре: нѣ пѣте фѣі декѣтѣ а раѣїзѣнеї.

Фѣмеїа нѣ пѣте а вѣ рѣкѣношѣте де стѣ- пѣні декѣтѣ кѣ конѣдѣїзѣнеа кѣ вѣдѣі фѣі маї рѣаїоналѣ декѣтѣ еа, маї вѣртѣшошѣ, маї сѣнѣчѣрѣі маї адеѣвѣраѣдѣі, маї моралѣ, дѣн фѣіне маї тарѣі шѣ маї вѣнѣі де кѣтѣ еа. Е кѣ пѣпѣтѣнѣцѣ ка дѣцѣленѣчѣїзѣнеа креаторѣлѣі оз' фѣіе воїтѣ а шѣрѣві о жѣшѣтѣате а ѣенѣлѣі оменѣесѣкѣ ла воїнда ар- вѣтрѣрѣрѣ сѣѣ ла капрѣїцѣлѣ чѣлеїлѣлатѣ жѣшѣтѣтѣї; алѣфѣлѣ рѣочѣдѣ еа обѣчнѣвѣтѣлѣ. Пѣтереа лѣі Dsmnezeѣ, ка тѣте чѣлеїлѣлатѣ пѣтерѣі че се трагѣ дѣн елѣ есте раѣїзѣнеа. Астѣ пѣтере сѣптеѣі лѣїберѣі де а о есерѣчѣта; фѣмеїле нѣ се ворѣ пѣлѣнѣе де еа, кѣчѣі ле тѣрѣїці рѣспѣктѣндѣ дѣн еле ініміле лорѣ, каре треѣзе сѣ се дѣнкѣлѣзѣскѣ ла фѣкарѣлѣ дѣн ініма воѣстрѣ шѣ сѣ ажѣпѣгѣ ла вѣртѣте сѣв скѣзѣлѣ воѣстрѣ. Де нѣ вѣ вѣдѣі дѣнпѣліі астѣ дѣторѣіе сѣспрѣшѣтѣ, дѣрѣпѣтѣрѣле воа- стрѣ се апѣлѣзѣ рѣнѣн абсѣнѣца лѣкрѣлѣі не каре сѣшѣт дѣнѣмеїате. Сѣвѣранѣітѣатеа воѣстрѣ нѣ маї е де кѣтѣ о зрѣчѣосѣ тѣранѣі, не кареа о рѣс-

pinpe ш'о kondamnъ чеа май сжтъ дин леџи, леџеа патэралъ.

Фіе поедіи ші леџислаторіи ромъні фъръ гріжъ; ворѣ авѣ фемеі вгне де лндатъ че ворѣ фі фькзтѣ вѣрбаџи вѣні. Ъна вине дин алта. Оаре лнтѣа печесітате а фемеіеі пѣ ва фі де а пѣрѣреа де а івбі ші де а пѣлѣеа? Къндѣ пѣ веџи май адміра лн еле пѣмаі фѣрѣтѣсеџа, къндѣ пѣ ле веџи лѣџда де кѣтѣ фѣрѣтѣсеџа моралъ, ворѣ фаче тотѣлѣ опре аші орпа къ еа ініміле. Къндѣ пѣ веџи май мінџи се ворѣ лн-креде лн воі, ворѣ devenі адеѣвѣрате ші еле, ші негрешітѣ вѣ ворѣ фі фіделе къндѣ веџи шті а вѣ регѣла патеміле.

(Ва вѣрма.)

Cunoscintie

despre poporul reto-romanu.

a) Patria, locuintia si numerulu lui.

Poporul reto-romanu, 'si are patria sa in Elveti'a, adeca Svitier'a. Acésta tíera e impartita in cantóne (comitate).

Reto-romanii locuiescu in cantonulu in limb'a loru anumitu „Ils Grischuns“ 1) (francesce Grisons, italienesce Grigione, nemtiesce Graubünden, in limba nóstra ligele sure). Acestu cantonu e intra cantónele St. Gallen, Glarus, Uri si Tessin, Lombardi'a si Tirolu. Grischuns cuprinde in sine 140 mile patrute, si are 88,000 de locuitori (pe totu milulu cadu 628 de locuitori). Reto-romanii

1) La Ligia da Trun ils 16 da Marz 1428. „Confederatiunea acésta a Retiei-Nalte, fú numita „Ligia sura“; dela ea avú mai tardiu si tóta plebea acestoru trei lige, numele de „Grischuns.“ — Ligele sunt intra „Uri, Svyz, si Untervalda.“ Adeca, si locuintia (ligele) si reto-romanii vinu subu nume de „Grischuns.“ Dupa Job. Müller, Otto Carisch „Grammatik de rhäto-romanischen Sprache, Cuera 1852, pag. 206.

sunt in Grischuns vr'o 35,000, (cuprindu unu teritoriu de 55 1/2 mile). 2)

b) Originea lui.

Acesti reto-romanu se tragu aci dela Etrusci, carii ar fi fugitu aci cu 600 de ani, inainte de Christosu. 3)

Acesti reti, ar avѣ originea loru din o colonizare tuscica, ei ar fi inse fórte slabiti de inrumperile barbare. Aci locuiesce acestu poporu, de sute de ani la olalta, totu in acea tíera (Valle Engadina) 4) de 300 de ani, totu in acea legatura de statu si nu se póte intielege la olalta nici prin cuvinte. 5)

c) Limba lui.

Limba — in Elveti'a — e nemtiésca cu sonuri dure, catra Franci'a, e franca, catra Itali'a, e italiana, intr'unu pregiuru e romana, carea se deriva din cea latina 6). — Locuitorii din Grischuns vorbescu mai alesu roman'a (romänisch) séu curvelsa (churwälsch), ce ei o numescu Ladinum, si are multa asemenare cu latina. — 7) Romana séu curvelsa intr'o parte in Grischuns; partea cea mai mare vorbesce romana, o alta nemtiésca, si vag mai mica, italienesce. 8) Eu credu, ca limba poporala din partea meridionala din Grischuns (dela partie meridionale des Grisons) si de Tirolu, trebuesce a se pune in acea clasa [(de limbe romani-

2) Cannabich, Geografie, Weimar 1836, pag. 109. —

3) Dupa Galleti, Cannabich.

4) Aci incepe riulu Inn, si curge 18 óre prin frumoasa „Valle Engadina“ carea e mai nalta ca féti'a marii, cu 6000 de urme. (Pentru acésta s'a numitu „Retia-Nalta.“ — I. Annegarn „Geografie“ Münster 1838, pag. 126.

5) Jamnes Timore Cooper: „Ausflüge in die Schweiz,“ tradusu din angl'a de Nietsch 1836. tomulu II. pag. 106—107. —

6) pag. 124.

7) pag. 126 la I. Annegarn. — Diez pag. 77 „Grammatik der romanischen Sprachen,“ dice: „churwälsche in Graubünden.“

8) Geographie von I. G. Cannabich, Weimar 1836, pag. 107. —

ce); de órece voira a o deriva din limb'a etrustica 9). Ea totusi, desi in asia lunga întórcere de ani, si multa stramutare, e inca in usu in Vallea Engadina, in cantonulu elveticu, Grigione 10).

d) Dialectele preste totu, si cele romane.

In Elvetia sunt 41 de dialecte nemtiesci, — 21 france, 8 italiene si 6 romane. 11)

Pe noi ne interesédia acu cele reto-romane.

Déca asemenamu dialectele romane in Grischuns, atunci diferintia cea mai mare se aréta preste totu, între dialectele „engadine“ (da quist' aua) fétia cu dialectele de „dincóce de délu“ (da tsehel aua.) —

(Va urma.)

Slovele ciriliene.

Domnului Dimitrie Bolintineanu *).

Кокое Дзмітраке, вивед, архон, пітар,
Дін гласзл овштії пóстре, лънд акъм хаваѣ
Къѣдї а 'пчетат Съргізълъ шї теаї дпторсѣ дп царѣ
Къ зече ані дін віауѣ кївернісіді п'афарѣ;
Ної, словеле кірілічі, дпг чеде веки шї ної,
Аз, Бъке, Від, Глагор, Міслесте, Наш, Покої,
Бвтрпеле конїле, лѣ даскълзлѣ Кірїлѣ,
Венїмѣ спре 'нкпнъчне шї черемѣ харѣ шї мілѣ.
Дп фоаїа че се кіамѣ, Ромънзлѣ, саѣ зі ар,
(Къчі пътеріле сале, кз орї че зі пз пар),
Ведемѣ кз 'п тігълше, дп главѣ ашезате,
Фърѣ де нічі о віпѣ, ної сѣптемѣ пътзрате
Ка ніште веки рѣїне, ка ідіклї, църковнічі,
Лпканї, апрозі де лѣде, постелнічеї, певоднічі!
Дар штії, архон пітаре, ної каре неа хэлїгѣ,

9) Valentini „Grand Dic. prefatiune“ pag. XLI. dupa M. Raynouard Tom. II.

10) „Saggio sovra la lingua italiana“ da Luigi Schaur in Viena 1785, pag. 16. „e ancor in uso, nella Valle Engadina de Grigioni, nel cantone elvetico.“

11) Dupa Städler — Cannabich.

*) Ачестъ сатїрѣ компъсѣ де Дн. Болїтїнеанъ асѣпра літерелорѣ кіріліене дп лімѣ шї стїлѣ кз тогълъ понзларѣ о репродъчемѣ маї мхлѣ пентрѣ кзріосїгате, къчі де алтїнтреа есте треава філолоцїлорѣ а жѣдека деспре форма, стрїкъчоселе зртзрі сѣѣ пóте фолосзлѣ консервзрії сѣѣ лъпъдзрії літерелорѣ кіріліане. —

Ped.

Нз сѣптем какоксене, кзп зпїї аѣ воїтѣ?

Влакїа есте вагра дела дескълекаре,
Ла кърте, ла дїванзрі, ам фостѣ ла Севасѣ маре;
Латїніле гонїте, се клетънаѣ дп кънѣѣ,
Авіа маї стаѣ не човзрі, не зїдзрі, не мортънтѣ:
Соворълѣ дпн Флоренца дъ гласѣї де зпїре;
Дар Гречїї пз прїмірѣ кз Папа дпфрѣдїре.
Свзкпеште етерїе . . . гонеште не латїні
Дп тоѣ епархїа ла векиї византїні.
Ачеа аномалїе ажзпѣ пзп' ла ної;
Гонеште дпн вісерїчі не преодїї чеї ної;
Арзпкѣ 'п фокѣ дпдатѣ орї че Бізіаїе-Скрїсѣ
Кз літере дп лімѣа латїнілорѣ сѣсѣ зїсѣ.
Атзпчеа прїп вісерїчі, ної сїнгзре ам ретасѣ,
Дп шлеахтѣ шї'п калемзрі авзрѣмѣ маре пасѣ.
Хрїсоаве, кондічі, правїлї, дела Матеї челѣ маре
Кз ної сѣ 'пподовїрѣ ка кз мъргрїтаре.
Регламентѣ органїкѣ, шї ледїзрі маї ної,
Шї кондіка пеналѣ пз с'аѣ лъкратѣ пз ної?
Штїмѣ таїне марї де царѣ, че нїменеа пз штіе,
Чершеторїї де постзрі, тръдзрі о сѣт' о міе.
Ама, де веакзрі мхлѣ, сѣптемѣ пъмъптенїте
Шї мерїтеле поастре сѣпг петгъдзїте.
Орї че стрейнѣ воїеште а се пъмъптенї,
Дп зече ані, аѣ цзрії се пóте сокотї;
Не ної не скóте афарѣ ка ніште венетїче!
Дар къдї стрейнї венетїчі сѣпг тарї шї марї аїче?
Прїмімѣ сѣ не 'мърпческѣ; дар сѣ ешїмѣ д'аїчі
Кз тодї че сѣпг дп царѣ дпн неамѣ де венетїчі!
Къндѣ се вѣтеа Рѣсіа, гъверпзлѣ рѣпосатѣ,
Спре а не гонї дпн царѣ офїсѣ домнескѣ а датѣ.
Ної пънсертѣмѣ прїп жеалѣ кърте Ігемонїе,
Іар домпзлѣ не трїмісе ла 'палта Ефорїе.
Ачестѣ ефорїе не тодї не дппѣкѣ,
Дп пължлѣ лѣ Аз-Бъке, пъстръндѣ не д шї ѣ.
Не скóдъ дпн офїсзрі, пітакзрі, дела роасе,
Тестере, анефорале, реваше хамороасе!
Дар дпн ачестѣ фоаїе, архон пітаре Таке,
Де че не скóте óре, ачестѣ Росет Костаке?
Ної дпделетемѣ скопзлѣ ла каре пъззїці:
Дпчетѣ дпчетѣ дпн фоаїе вреці сѣ не сзргїзпїці!
Ворвеште лѣ Росеттї, кз чїпсте шї кз віне,
Сѣ пз не факѣ поѣ ачестѣ реа ршїне!
Къчі ла дпн дппотрївѣ о сѣ вѣ сѣпзраці,
Вомѣ слъне скопз'ї пегрѣ ла домпїї авонаці,
Шї вомѣ скзла асѣпрѣї вѣтръпеле рѣїне,
Шї тодї непрокопсіції дп літере латїне.
Вомѣ слъне ла тодї зїа че пз штіѣ жѣдека,
Кз вреці кз еретїчії кіар ледѣа а стрїка,

Къ сѣптедї реї спре леце, фаміліе, авере;
 Къ Таіан Маіні дн сгрѣнсъ перекере;
 Вомѣ снѣне челорѣ-тїнерї, че сѣнт длаїнтадї,
 Къ сѣптедї дїн тарафелѣ кѣтѣрорѣ кандидадї,
 Кам факѣ тодї сѣжїторїї тарафелорѣ дн лѣме,
 Кѣндѣ ворѣ съ днѣгрѣскѣ прїн каломнїї знѣ нѣме;
 Кѣчї каломнїа есте ка знѣ кѣрѣне стїнсѣ
 Че кіар де нѣ те арде, тѣлїжеште че а атїнсѣ.
 Шї сѣптедї сѣрїї плекате — Ної фїїчїде вѣтрѣне
 Дѣ даскѣлѣлѣ кірїлѣ, шї времѣ а фї ромѣне.

D. Болїтїнеанѣ.

БИБЛІОГРАФІЕ.

Dictionariu latino-romanu.

Din intemplantare dandu preste urmatórea programa de dictionariu ne grabimu cu placere a o reproduce:

Necesitatea unui Dictionariu latino-romanu este fórtē sentita intre junetia romana, din mai multe cause; caci:

1) Numai dintr'unu Dictionariu bunu latinu, fiindu acesta bine tradusu in romanescē, se póte perfectu lucra unu Dictionariu bunu alu limbei romane.

2) Prin acestu Dictionariu s'ar causa mare inlesnire scolariloru romani, carii dupa regulamentulu scolarıu toti sunt obligati in gimnasii a studiá limba latina;

3) Numai unu Dictionariu bunu latinu, bine tradusu in romanescē, póte pe deplinu inavuti limba romana.

Reposatulıu intr'u fericire prea santitulıu Domnu Neofıtu archiepiscopulu si metropolitulu Romaniei vedıendu trebuıntia acestei carti, indemnna lucrarea acestui Dictionariu, insarcinandu pe subscrısulıu cu compunerea lui. Acésta este o lucrare cu totul originala, culésa din cele mai bune Dictionarii ale celebrilor Lessicografi noi latini: Scheller, Fercellini. Noel, Bauer, Kraft, Frennd, Kreussler, Wally, Quicherat, Daveluy, Koch, Klotz et Theil, care la anulıu 1847 incepuse a se tipari, si pene acum totu opulu s'ar fi finitu, déca tristele eveniminte ale aniloru trecutıı nu l'ar fi impededatu.

Acum inse, prea inalt. Principe Al. Dim. Ghica Caimacamulu Romaniei, cu naturala'i aplecare si in-

sufetire spre literatura si cultura natiunei romane, ajutandu a indemnatu de nou continuarea acestui Dictionariu, cerendu'i finirea lui catu se póte mai curendu.

Cualitatile acestui Dictionariu Latino-Romanu suntı:

1) Va fi o traducere acurata si perfeta din celu Latinu, comprındıendu cincı-dieci mii cuvinte latine; cu tóte acestea:

2) Va cuprinde in sine numai Latinitatea pura, va fi numai pentru autorii classici din etatea aurea; barbarismi nu voru intra intr'insulu.

3) Fie-carui cuventu latinu i se va arata derivatiunea din naturala sa Etimologia, esplicanduse in tóte adeveratele lui sensuri proprii si figurate.

4) Cuvinteloru latine se va insemna cuantitatea silabeloru séu mesura tonului, in catu cere trebuıntia Prosodiei.

5) Se va ingriji si pentru curatirea limbei romane; ne-intrandu intr'insulu acele cuvinte straine, pe care nu le intielegu toti romanii.

6) La capetulu cartii se voru adaoge cele mai insemnate nume proprii latino-romane pentru geografia noua.

7) In fine, voru urma doue Appendice, unulu despre Calendariulu romanu; ear' altulu despre monetele, mesurile si pondererele romane.

Dictionariulu Latino-Romanu are formatulu 8-o mare (Lexicon-Format), hartia frumósa, buna, literele Petıtu, in doue colóne, colóna de 63 rınduri, marimea cartii va fi de 80 coléle tiparite, care voru formá doue volumine. Va esi in fascicule, de cate 8 coléle una.

Abonamentulu se face in cancelarielē SS. Metropoliıı si Episcopiiıı romanescı; la DD. protopresbiteri, profesori de seminarii si de districte, si la tóte librarielē.

Pretıulu este 12 fr. ori 36 dónedieceri. Celoru neabonati se va vinde mai scumpu.

Terminulu abonarii este pene la finitulıu lune lui Augustu a. c.

Bucuresci 1859.

NIFONU BALASIESCU,
 profesoru de teologia.